

Відгук

офіційного опонента доктора юридичних наук, кандидата педагогічних наук, декана юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

САВІЩЕНКО Вікторії Миколаївни

на дисертацію **Пасенко Інги Михайлівни**

«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з правознавства із застосуванням контекстного навчання»,

подану на здобуття наукового ступеню кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Складні соціальні, політичні, економічні трансформації у суспільстві України формують соціальний запит на висококваліфікованих юристів, здатних імплементувати правові традиції Європейського союзу в суспільне життя нашої країни.

Практика засвідчує, що традиційне спрямування освітнього процесу здобувачів освіти спеціальності 081 «Право» на засвоєння юридичних знань поступово стає недостатнім, і має уступити місце «контекстному» навчання при якому інтеріоризація навчальної інформації займає місце мети діяльності лише до певного моменту, після чого ця інформація має отримати розвинуту практику свого застосування як засіб регуляції виконання професійних ролей та функцій.

Однак, названий підхід йде всупереч із традиціями фахової підготовки працівників юридичної сфери, що склалися ще за радянських часів. Зважаючи на це, актуальним стає наукове обґрунтування теоретичних і методичних засад організації освітнього процесу майбутніх суддів, прокурорів, адвокатів, слідчих та нотаріусів, який був би спрямований на відтворення в аудиторних умовах динаміки професійної діяльності, відносин і дій зайнятих у ній суб'єктів.

На виконання саме цього завдання і спрямовує свої зусилля Інга Михайлівна Пасенко.

Про якість поданого на захист дослідження можна судити за чітко сформульованим й достатньо виваженим науковим апаратом дослідження.

Дисертацію характеризує високий рівень новизни, зокрема, авторкою вперше: розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови

застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства в професійній підготовці; розроблено й експериментально перевірено модель застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства в професійній підготовці; визначено та обґрунтовано конструкт професійної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства.

Звертаємо увагу на практичну значимість результатів дослідження, яка полягає в оновленні, коригуванні та вдосконаленні навчально-методичних комплексів обов'язкових компонентів ОПП підготовки бакалаврів за спеціальністю 081 «Право»; розробленні практичних рекомендацій щодо використання контекстних технологій у викладанні професійно орієнтованих дисциплін; розробленні діагностичного інструментарію для визначення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з правознавства.

Про наукову цінність поданої на рецензію дисертації, свідчить аналіз тексту роботи.

Так, у *першому розділі* авторка презентує сутність базових понять дослідження, визначає принципи використання контекстного навчання в освітньому процесі бакалаврів спеціальності «Право», а також репрезентує критерії професійної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства.

У ході аналізу педагогічних, психологічних наукових джерел дисертантка з'ясовує сутність і співвідношення таких базових понять, як: «контекстне навчання майбутніх правознавців» під яким розуміє професійно орієнтовану підготовку студентів спеціальності 081 «Право», реалізовану через системне впровадження фахового контексту в освітню діяльність шляхом встановлення зв'язків між дисциплінарним змістом і реальними професійними ситуаціями; «квазіпрофесійна діяльність», яка визначається як специфічна активність студентів у межах освітнього процесу, під час якої імітуються максимально реалістичні переживання досвіду, що відтворює сутнісні параметри майбутньої трудової діяльності.

Показано, що компетентісно орієнтована підготовка фахівця із застосуванням форм та методів контекстного навчання характеризується тим, що засвоєння абстрактних за своєю сутністю педагогічних знань «накладено на

канву» діяльності, яка за основними своїми параметрами нагадує професійну, проте вимагає від студента меншої відповідальності.

Концептуальні засади процесу застосування контекстного навчання в професійній підготовці майбутніх бакалаврів з правознавства набули відображення в системі критеріїв (когнітивного, діяльнісного, особистісного, мотиваційного) професійної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства.

Вважаємо, що зміст першого розділу свідчить про здатність здобувачки до теоретичного аналізу проблем професійної підготовки здобувачів юридичної освіти, а також до синтезу розрізнених наукових ідей до цілісної теоретичної концепції.

У *другому розділі дисертації*, авторка конкретизує методiku дослідження; здійснює наукове обґрунтування педагогічних умов застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства в професійній підготовці; репрезентує модель відповідного освітнього процесу.

Авторкою достатньо повно описано план і хід експерименту. Схарактеризовано методологічні підходи, на які вона спирається при організації свого наукового пошуку.

Педагогічні умови в представленій дисертації виступають створеними в освітньому процесі обставинами, що мають забезпечити результат, детермінований метою дослідження за рахунок використання певних форм, методів контекстного навчання.

До таких умов авторка відносить: формування та підтримку позитивної освітньої мотивації здобувачів освіти; культивування квазіпрофесійної та навчально-професійної діяльності студентів; забезпечення можливості інтеріоризації цілісного суб'єктивного досвіду різних видів правознавчої діяльності; підвищення кваліфікації викладачів у напрямі оволодіння технологіями контекстного навчання.

Відмітимо, що представлена на сторінках дисертації модель застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства відрізняється лаконічністю та зрозумілістю. Вона інтегрує мотиваційний (мета, завдання підготовки); організаційно-процесуальний (педагогічні умови, напрями

педагогічного супроводу, форми і методи застосування контекстного навчання); результативно-діагностичний (рівні, критерії й результат професійної підготовки майбутніх бакалаврів з правознавства) блоки.

Також на сторінках дисертації знаходять докладне описання: методи контекстного навчання (аналіз історій та минулих реальних проблемних ситуацій, судових рішень, ділової кореспонденції, казусів інцидентів, конкретних ситуацій тощо); традиційні форми контекстного навчання (проведення ділових ігор, семінарських занять з актуальних правових проблем за участю провідних фахівців-правознавців); інноваційні форми контекстного навчання (залучення здобувачів вищої освіти до діяльності юридичної клініки, організація виїзних консультацій з правових питань у міста й райони, виробнича практика); напрями педагогічного супроводу (педагогічна діагностика, професійне консультування тощо).

Вважаємо, що обґрунтування й характеристика саме цих педагогічних умов, а також методів і форм контекстного навчання майбутніх бакалаврів права є одним з основних здобутків авторки, що визначає наукову новизну і практичну цінність її дослідження.

У *третьому розділі* дисертації авторка здійснює експериментальну перевірку та узагальнення результатів застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства в професійній підготовці; пропонує методичні рекомендації щодо застосування контекстного навчання в професійній підготовці.

Також у цьому розділі Інґа Михайлівна обґрунтовує діагностичний інструментарій для визначення ефективності освітнього процесу.

Педагогічним експериментом засвідчено, що впровадження педагогічних умов, моделі і методичного забезпечення контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства в професійній підготовці істотно вплинуло на рівень їх професійної компетентності.

Зокрема, встановлено статистично достовірну динаміку у сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства за визначеними критеріями та показниками в експериментальній групі. У контрольній групі такої динаміки не зафіксовано.

При цьому порівняння даних в експериментальній та контрольній групах з використанням статистичних методів підтвердило наявність відмінностей у показниках сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства за всіма критеріями (когнітивним, діяльнісним, особистісним, мотиваційним).

Вважаємо, що в дисертації повною мірою представлені свідчення того, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної, освітній процес відбувався ефективніше, чим підтверджено дієвість педагогічних умов, моделі й авторських методичних інновацій.

Достовірність наукових фактів, наведених у дисертації, а також релевантність використаних інструментів збору та обробки емпіричних даних сумнівів не викликає.

Аналіз змісту, а також оформлення роботи дозволяє стверджувати, що вона відповідає встановленим вимогам щодо якості дисертаційних праць. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації. Також засвідчуємо повноту викладення результатів дослідження в наукових публікаціях.

Відзначаючи належну якість, а також цінність для педагогічної теорії і практики дослідження Пасенко Інги Михайлівни, вважаємо за доцільне озвучити декілька дискусійних моментів.

1. Не зрозуміло, як відбувалася діагностика за когнітивним критерієм. Чи було в роботі використано тести знань?

2. В авторефераті (С. 11) занадто детально описано етапи дослідження. При цьому забагато зайвої інформації. Замість цього доцільно було б стисло привести план експерименту та інформацію про контрольну та експериментальну вибірки.

3. Модель застосування контекстного навчання майбутніх бакалаврів з правознавства у професійній підготовці, представлена у підрозділі 2.3 дисертації, по суті, репрезентує загальні засади формування їх професійної компетентності. Вважаємо, що у контексті мети дослідження було б доцільно більш повно висвітлити у цій моделі форми, методи контекстного навчання, а також логіку і послідовність їх використання в освітньому процесі.

4. З аналізу тексту дисертації та автореферату не дуже ясно, яким чином визначені рівні професійної підготовки майбутніх бакалаврів права (високий, достатній, задовільний, низький).

5. Вважаємо, що робота мала б більшу цінність для практики, якщо б авторка приділила більше уваги аналізу актуальних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів права.

6. Вважаємо, що у додатках доцільним було би представити і результати порівняльного аналізу освітніх програм експериментального та контрольного закладів вищої освіти.

Проте, висловлені зауваження не знижують цінності дослідження, мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи і дають підстави зробити висновок про те, що дисертація **«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з правознавства із застосуванням контекстного навчання»** за актуальністю, змістом, обсягом, якістю оформлення, повнотою викладу основних результатів у публікаціях відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а її авторка – **Пасенко Інга Михайлівна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
доктор юридичних наук,
кандидат педагогічних наук,
декан юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

V.M. Савіщенко

Підпис В.М. Савіщенко засвідчую:

Підпис
В. М. Савіщенко
ЗАСВІДЧУЮ
фахівць відділу кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
В. М. Савіщенко
ВІСІДЛЯ
КАДРОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

